

تهدیدهای نامتقارن و تغییر در راهبردهای امنیتی ژاپن، ۲۰۲۱-۲۰۰۱

بهاره سازمند^{۱*}، زینب فرهادی^۲

^۱ دانشیار، گروه مطالعات منطقه‌ای، دانشکده حقوق و علوم سیاسی، دانشگاه تهران

^۲ دانش‌آموخته دکتری روابط بین‌الملل، دانشکده علوم انسانی، دانشگاه تربیت مدرس، تهران

چکیده

اگرچه بخش بزرگی از تهدیدهای امنیتی ژاپن سنتی و از همسایگان نزدیک (چین و کره شمالی) سرچشمه می‌گیرد، تغییرات ساختاری در نظام بین‌الملل در دوران پسا جنگ سرد با ایجاد تغییر در ماهیت تهدیدها و بازیگران تهدیدساز سبب شکل‌گیری تهدیدهای جدیدی برای امنیت ملی ژاپن شد که با ساختار امنیتی تحمیلی پس از جنگ جهانی دوم به ژاپن (ممنوعیت استفاده از نیروی نظامی در تأمین امنیت و وابستگی امنیتی به ایالات متحده) به طور کامل ناسازگار بود. دو پرسش اصلی در این نوشتار عبارت‌اند از: ۱. چگونه تهدیدهای امنیتی نوین سبب احساس ضرورت تغییر در ساختار و راهبردهای دفاعی-امنیتی ژاپن شده است؟ ۲. دولت ژاپن چه اقدام‌هایی برای رویارویی با تهدیدهای امنیتی نوظهور مانند تروریسم، حمله سایبری، دزدی دریایی، و مسائل محیط‌زیستی انجام داده است؟ در فرضیه پژوهش استدلال می‌شود که تهدیدهای امنیتی نوین با گستره وسیع کنشگری و اهمیت نقش بازیگران غیردولتی قدرتمند از یک سو، و ضرورت پاسخ نظامی به این تهدیدها از سوی دیگر، به تحولات امنیتی ساختاری در ژاپن منجر شده است. هدف و رویکرد این پژوهش تحلیلی-تبیینی بوده، و چارچوب نظری آن مکتب کپنهاک است. برای یافتن پاسخ به پرسش‌ها، از روش تحلیل مفهومی و کیفی اسناد دولتی مربوط به راهبردهای امنیت ملی ژاپن، و اظهارات سیاست‌گذاران و یافته‌های پژوهشی کارشناسان استفاده می‌شود. پاسخ ژاپن به تهدیدهای نامتقارن حول دو محور اصلاحات قانونی و گسترش توانایی نظامی، تعمیق همکاری‌های بین‌المللی و مشارکت در عملیات نظامی بین‌المللی برای مقابله با تهدیدهای نامتقارن بوده است.

واژه‌های کلیدی: ژاپن، تهدیدهای امنیتی نوین، تروریسم، حمله‌های سایبری، تغییرات محیط‌زیستی

* نویسنده مسئول، رایانامه: bsazmand@ut.ac.ir

تاریخ دریافت: ۲۵ خرداد ۱۳۹۸، تاریخ تصویب: ۳۰ خرداد ۱۴۰۱

۱. مقدمه

پس از پایان جنگ سرد، عوامل داخلی و بین‌المللی بسیاری موجب تغییر در بنیان‌های سیاست امنیتی ژاپن شد. در چارچوب تهدیدهای سنتی، بحران هسته‌ای کره شمالی و افزایش قدرت نظامی و اقتصادی چین موجب احساس تهدید ژاپن شد (Japan Ministry of Defense, 2021: 16-20). اگرچه این عوامل به دلیل نزدیکی جغرافیایی تأثیر زیادی در شکل‌گیری احساس تهدید و ناامنی در ژاپن داشتند، پیدایش تهدیدهای نوین امنیتی با از میان برداشتن مرزهای جغرافیایی سبب تغییر ادراک امنیتی سیاستمداران ژاپن و احساس تهدید آنها شد. در کنار این مسئله، ناکارایی ابزارهای غیرنظامی دوران جنگ سرد و شکست آنها در مقابله با بحران‌های منطقه‌ای و بین‌المللی سبب احساس نیاز داخلی در ژاپن و فشار بین‌المللی بر این کشور برای تغییر در راهبردها و شیوه‌های پاسخگویی به این بحران‌ها شد. آنچه در این پژوهش در پی پاسخگویی به آنیم، در قالب دو پرسش مطرح می‌شود: ۱. چگونه تهدیدهای امنیتی نوین سبب احساس ضرورت تغییر در ساختار و راهبردهای دفاعی-امنیتی ژاپن شده است؟ ۲. دولت ژاپن چه اقدام‌هایی برای رویارویی با تهدیدهای امنیتی نوظهور انجام داده است؟

در فرضیه پژوهش استدلال می‌شود که تهدیدهای امنیتی نوین با گستره وسیع کنشگری و اهمیت نقش بازیگران غیردولتی قدرتمند از یک‌سو، و ضرورت پاسخ نظامی به این تهدیدها از سوی دیگر، به تحولات امنیتی ساختاری در ژاپن انجامیده است. فرضیه رقیب بر این مبنا استوار است که در فضایی که ژاپن با محدودیت‌های قانونی و ساختاری (ماده ۹ قانون اساسی و ممنوعیت کاربست ابزارهای نظامی) در پاسخ به این تهدیدها روبه‌روست، شاهد حرکت ژاپن به سوی تغییرات ساختاری در بنیان‌های سیاسی و امنیتی کشور برای پاسخگویی به مسائل نوین امنیتی هستیم. در این فرایند پاسخ ژاپن شامل دو گروه از اقدام‌ها می‌شود: ۱. تغییرات نهادی و اصلاحات قانونی؛ و ۲. تعمیق همکاری‌های بین‌المللی و گسترش روابط دوجانبه با ایالات متحده آمریکا. هدف و رویکرد این پژوهش تحلیلی-تبیینی بوده، و چارچوب نظری آن مکتب کپنهاک^۱ است. با توجه به چندمتغیری بودن موضوع بحث، ماهیت این پژوهش تحلیل علی^۲ است. برای یافتن پاسخ به پرسش‌ها، از روش تحلیل مفهومی و کیفی اسناد دولتی مربوط به راهبردهای امنیت ملی ژاپن، و اظهارات سیاستگذاران و یافته‌های پژوهشی کارشناسان استفاده می‌شود.

1. Copenhagen School
2. Causal Analysis

۲. چارچوب نظری: درآمدی بر مکتب کپنهاگ

تهدیدهای امنیتی در حال تغییرند و گستره‌ای از سلاح‌های هسته‌ای تا کمبود آب، قاچاق انسان، حمله‌های سایبری و بیماری‌های واگیردار را شامل می‌شود. اگرچه جنگ مستقیم بین کشورها در حال کاهش است، اما درگیری‌های قومی و مشکلات محیط زیستی در حال افزایش هستند. از این رو، مسائل مرتبط با امنیت محیطی به‌طور فزاینده‌ای بر امنیت ملی کشورها غالب شده و همین مسئله سبب شده است تا تهدیدهای نو و نگرانی‌های مرتبط با آن به یکی از موضوع‌های اصلی محافل سیاسی و بین‌المللی تبدیل شود. با وجود نیاز فوری به تدوین راهکارهای سریع و مؤثر برای مقابله با این تهدیدها، پیچیدگی تهدیدهای کنونی از یک سو و سرعت بالای آن از سوی دیگر سبب سخت شدن طراحی راهبردهای بلندمدت برای مقابله با آن‌ها می‌شود (Florescu & Glenn, 2015: 6). براساس نظرسنجی ۲۰۱۸ پیو^۱ میزان تهدیدزا بودن تهدیدهای غیرسنتی مانند تغییرات آب‌وهوایی، حمله‌های سایبری از سایر تهدیدهای سنتی مانند تهدیدهای هسته‌ای و موشکی کره شمالی و... پیشی گرفته است (Huang & Poushter., 2019) یکی از رویکردهای جدید در روابط بین‌الملل که گستره ابعاد امنیت را وسیع‌تر از پیش ساخته، مکتب کپنهاگ است. بنیان‌های این مکتب در کتاب‌هایی مانند مردم، دولت‌ها، هراس (بوزان، ۱۳۷۸)، و چارچوبی تازه برای تحلیل امنیت (بوزان و دیگران، ۱۳۸۶) از سوی افرادی مانند بری بوزان، الی ویور، دووید پی‌ریزی شد. از دیدگاه بوزان، یکی از پایه‌گذاران اصلی این رویکرد «امنیت را باید چندبعدی نگریست» (ابراهیمی، ۱۳۸۶: ۴۴۵). در این نگاه ابعاد امنیت تنها نظامی نیست و شامل حوزه‌های جدیدتر مانند مهاجرت، سازمان‌های جنایی فراملی و فروملی، محیط زیست و رفاه اقتصادی می‌شود. مهم‌ترین علتی که بوزان امنیت را چندبعدی تعریف می‌کند، به تغییرات ساختاری در نظام بین‌الملل و افزایش وابستگی متقابل میان کشورها و پیدایش تهدیدهای جدیدی برمی‌گردد. در این تعریف از امنیت، بوزان نه تنها به ابعاد عینی توجه کرده، بلکه امنیت را به‌صورت مفهومی بین‌الذهانی ارائه می‌کند. در این نگاه، امنیت به‌مثابه مفهومی که «برساخته جامعه»^۲ است، نگاه می‌شود (بوزان، ۱۳۷۹: ۱۳). همین تعریف بین‌الذهانی و معنایی از امنیت سبب شده است که تحلیل‌های این رویکرد رنگ سازه‌انگارانه به خود بگیرد (ابراهیمی، ۱۳۹۳: ۱۶-۱۵). در خصوص مفهوم تهدید از منظر نظریه‌پردازان مکتب کپنهاگ تهدیدهایی که دولت‌ها با آنها روبروند، بسیار پیچیده و دارای ابعاد زیادی است. تحلیل متکی بر تنها مسائل نظامی برای بقای دولت‌ها کوتاه‌بینانه و ناکارآمد شناخته می‌شود، زیرا تهدیدها و آسیب‌پذیری دولت‌ها می‌تواند از منابع مختلف نشأت بگیرد.

1. PEW

2. Socially constructed

این منابع می‌تواند نظامی و غیرنظامی باشد، بنابراین امنیت پدیده‌ای چندبعدی و فراگیر است (سازمند، ۱۳۹۶: ۱۸۲-۱۸۰). در خصوص مفهوم کنشگران و بازیگران حوزه امنیت در آثار اولیه بوزان دولت مرجع اصلی مسائل امنیتی تعریف می‌شد (بوزان، ۱۳۷۸)، اما در سال‌های آغازین دهه ۱۹۹۰ شاهد گسترش مراجع امنیت به کنشگران غیردولتی و گروه‌های اجتماعی هستیم (نصری، ۱۳۹۰: ۱۱۶). از این منظر افراد، گروه‌های فراملی، سازمان‌های غیردولتی فراملی و فروملی، رسانه‌ها و تروریسم را می‌توان در کنار دولت به‌عنوان مراجع امنیتی تصور کرد (ابراهیمی، ۱۳۸۶: ۴۴۳). باید به این نکته نیز اشاره کرد که در رهیافت تلفیقی بوزان تهدیدها و آسیب‌پذیری‌ها می‌توانند در بسیاری از حوزه‌های نظامی یا غیرنظامی به‌وجود آیند، اما به‌منظور اینکه موارد مذکور مسائل امنیتی به‌شمار آیند، باید با ضوابط به‌طور دقیق مشخص شده‌ای که آن‌ها را از ردیف مسائل جاری تنها سیاسی متمایز می‌سازد، مطابقت کنند (ابراهیمی فر و منوری، ۱۳۹۴: ۲۵). در این نوشتار، مکتب کپنهاگ و گزاره‌های آن در چند زمینه مورد استفاده قرار گرفتند: نخست، در تحلیل تحولات امنیتی ژاپن برخلاف رویکردهای واقع‌گرایانه که تنها بر نقش دولت‌ها به‌عنوان بازیگران اصلی سیاست بین‌الملل تأکید می‌شود، از رویکرد مکتب کپنهاگ در به رسمیت شناختن بازیگران غیردولتی بهره گرفته شده است. این گزاره، به نگارندگان این امکان را داد که بازیگرانی مانند گروه‌های تروریستی و دزدان دریایی را نیز به‌عنوان مراجع تهدید بررسی کنند. دوم آنکه در تهدیدهای روی داده و پاسخ ژاپن به آنها مسائل نظامی و رقابت بین قدرت‌های منطقه‌ای و بین‌المللی به‌عنوان گزاره اصلی مدنظر قرار نگرفته و با کاربست رویکرد ترکیبی و نگاه چندبعدی ابعادی مانند تروریسم، تهدیدهای سایبری، دزدی دریایی، مسائل محیط زیستی، جنگ‌های داخلی و دولت‌های در مانده بررسی شد. در پایان مکتب کپنهاگ و توجه به فرایندهای اجتماعی و بین‌الذهانی بودن امنیت و تهدید، این فرصت را فراهم کرد تا تهدیدها نه تنها از نگاه سیاستمداران و دولت‌ها، بلکه از نگاه عامه مردم نیز تشریح شود. ارائه نظرسنجی‌های متعدد در این نوشتار، نتیجه کاربست این دیدگاه است.

۳. درآمدی بر تحولات امنیتی ژاپن، ۲۰۲۱-۱۹۹۱

سیر تحولات امنیتی پسا جنگ سرد ژاپن را بر مبنای ویژگی‌های مرتبط با دامنه کنشگری در مسائل مرتبط با امنیت بین‌الملل و توانمندی‌های نظامی می‌توان به دو دوره زمانی (۲۰۰۱-۱۹۹۱ و ۲۰۲۱-۱۹۹۱) تقسیم کرد. سیاست خارجی و راهبردهای امنیتی ژاپن در دوره ۲۰۰۱-۱۹۴۵، بر سه محور متکی بود: ۱. ترتیبات امنیتی ژاپن-امریکا، ۲. محدودیت‌های قانون

اساسی (ماده ۹) در مورد نیروهای نظامی که تنها محدود به یک نیروی کوچک دفاع-از-خود^۱ است، و ۳. تلاش‌های دیپلماتیک برای برقراری صلح و ثبات (Saltzman, 2014: 7). مؤلفه‌های اصلی راهبردهای امنیتی ژاپن بر اساس مطالعات پیشین در ۷ بند در جدول زیر خلاصه می‌شود:

جدول ۱. مؤلفه‌های اصلی حاکم بر راهبردها و سیاست‌های امنیتی ژاپن، ۲۰۰۱-۱۹۴۵

منبع	مؤلفه‌های اصلی
(Attwell, 2016: 55-59)	۱. بودجه بسیار کم بخش نظامی در مقایسه با سایر حوزه‌ها و محدود شدن آن به کمتر از ۲ درصد از کل بودجه کشور.
(Atanassova-Cornelis, 2007: 5)	۲. تسلط غیرنظامیان بر مسائل امنیتی کشور و کنترل شدید نیروهای بوروکراتیک بر نیروهای نظامی، مانند «آژانس دفاع ژاپن» ^۲ که شامل وزارتخانه‌هایی مانند وزارت امور خارجه و وزارت مالیه بود؛ و مدیرکل آن، وزیر امور خارجه بود، نه وزیر.
(Robinson, 2010: 313; Atanassova-Cornelis, 2007: 4)	۳. پیگیری سیاست خارجی تجارت‌محور بر مبنای «دکترین یوشیدا» ^۳ و اختصاص منابع ملی کشور به توسعه اقتصادی و نه توسعه نظامی.
(Robinson, 2010: 313; Söderberg, 2005: 1)	۴. حضور نیروهای نظامی آمریکا در خاک ژاپن، واگذاری تمامی امور نظامی به این کشور بر اساس پیمان همکاری دفاعی-امنیتی دو جانبه ۱۹۵۴ و پیمان‌های منعقدشده در ۱۹۶۰، ۱۹۷۶، ۱۹۹۷، ۲۰۰۰، و تعهد ژاپن برای وارد نشدن به جنگ همه‌جانبه و عملیات متقابل.
(Atanassova-Cornelis, 2007: 4)	۵. سلطه فرهنگ صلح‌طلبی و هنجارهای ضد نظامی‌گری در سطح جامعه و توسل اکثریت جامعه به مقدمه قانون اساسی ۱۹۴۷ و ماده ۹ (بند صلح) برای مقابله با هرگونه حرکت به سمت تقویت توانمندی‌های نظامی.
(Robinson, 2010: 314)	۶. مشارکت حداقلی در مسائل مرتبط با صلح بین‌الملل؛ و بیشتر در قالب همکاری با عملیات مرتبط با سازمان ملل. برای مثال می‌توان به تصویب قانون همکاری نیروهای ژاپنی با عملیات حفظ صلح سازمان ملل در ۱۹۹۲ اشاره کرد که اجازه حضور محدود نیروهای تدارکات و پشتیبانی ژاپن در این عملیات را می‌داد.
(Miyaoaka, 2011: 245; Singh, 2002: 83)	به‌طور مثال، حضور ژاپن در عملیات حفظ صلح در کامبوج (سپتامبر ۱۹۹۲ - سپتامبر ۱۹۹۳)، موزامبیک (مه ۱۹۹۳ - ژانویه ۱۹۹۵)، بلندی‌های جولان (از فوریه ۱۹۹۶ تاکنون)، و تیمور شرقی (نوامبر ۱۹۹۹ - فوریه ۲۰۰۰).
(Miyaoaka, 2011: 245)	۷. در دستور کار بودن دیپلماسی اقتصادی و کمک‌های مالی برای حل بحران‌های امنیتی بین‌المللی، مانند جنگ دوم خلیج فارس که ژاپن حاضر نشد هیچ سربازی را به جنگ ارسال کند؛ و به کمک سیزده میلیارد دلاری اکتفا کرد.

منبع: نگارندگان

1. Self-Defense Forces
2. Japan Defense Agency (JDA)
3. Yoshida Doctrine

مرور این ویژگی‌ها نشان می‌دهد که ژاپن هم در عمل و هم به لحاظ نظری هیچ تمایل و اجازه‌ای برای حضور در مسائل نظامی و امنیتی نداشت؛ اما پس از ۲۰۰۱ به بعد شاهد حرکت آرام و پیوسته برای آغاز تغییرات در ساختار امنیتی ژاپن هستیم و از این سال به بعد تغییرات در سیاست امنیتی ژاپن شتاب بالایی می‌گیرد (Söderberg, 2005: 2). در راستای فهم بهتر حوزه‌های متأثر از تغییرات و شاخص‌های تغییر در دو دوره زمانی پیش و پس از ۲۰۰۱ جدول ۲ ارائه می‌شود.

جدول ۲. شاخص‌های تحول در راهبرد دفاعی-امنیتی ژاپن

وضعیت پیش از ۲۰۰۱	وضعیت در ۲۰۰۱-۲۰۲۱
نظارت غیرنظامیان بر بخش‌های دفاعی (مثال: نقش محدود آژانس دفاع ملی).	قدرت‌گیری نظامیان (مثال: تبدیل آژانس دفاع ملی به سلطه وزارت امور خارجه بر سیاست امنیتی و وزارت امور خارجه).
محدودیت در تولید و فروش تسلیحات (مثال: ممنوعیت تولید و فروش تسلیحات).	ایجاد اداره «سازمان تجهیزات دفاعی»، برداشتن قانون محدودیت صدور تسلیحات، ۲۰۱۴ (مثال: انعقاد قراردادهای فروش اسلحه با کشورهایمانند انگلستان، هند و استرالیا).
تعیین سقف بودجه نظامی (مثال: کمتر از یک درصد از تولید ناخالص داخلی).	افزایش بودجه نظامی (مثال: تصویب بالاترین بودجه نظامی تاریخ ژاپن در ۲۰۲۰).
اجازه نداشتن برای حضور در جنگ‌های فراسرزمینی (مثال: حضور نداشتن در جنگ‌های خلیج فارس، عراق، افغانستان).	تفسیر قانون اساسی و اجازه حضور در بحران‌های خارجی (مثال: تفسیر قانون اساسی ۲۰۱۵).
شرکت در عملیات غیرنظامی پشتیبانی (مثال: قانون شرکت در عملیات حفظ صلح سازمان ملل، ۱۹۹۲).	شرکت در عملیات نظامی (مثال: مبارزه با دزدی دریایی در سوماتر و خلیج عدن).
کیفیت بالای بخش لجستیکی و پشتیبانی (مثال: کمک به عملیات سوخت‌گیری در جنگ افغانستان).	بهبود کیفیت و ارتقای تجهیزات نظامی (مثال: خرید پیشرفته‌ترین موشک‌ها و ناوهای جنگی از امریکا، سرمایه‌گذاری و تمرکز بر موشک‌های بالستیک، افزایش شمار زیردریایی‌ها از ۱۶ به ۲۲ فروند).
انفعال و وابستگی کامل به امریکا (مثال: عملکرد نامناسب در جنگ خلیج فارس، عراق، افغانستان و نارضایتی امریکا).	تقویت جایگاه ژاپن در اتحاد امنیتی دوجانبه (مثال: بازبینی دستورالعمل همکاری امریکا-ژاپن در ۲۰۱۵ و تأکید بر نقش‌آفرینی ژاپن به‌عنوان متحدی فعال).
روابط امنیتی (مثال: اتحاد دوجانبه امریکا-ژاپن).	گسترش شراکت‌های امنیتی منطقه‌ای و بین‌المللی، چندجانبه‌گرایی (مثال: انعقاد معاهده‌های امنیتی دو، سه و چندجانبه با هند، استرالیا، کشورهای آسه آن، ناتو).
افکار عمومی (مثال: مخالفت کامل با تقویت ابعاد نظامی).	پذیرش مسئولیت بیشتر ژاپن در روندهای امنیتی جهانی و احساس نیاز به تقویت بعد نظامی (مثال: نتایج نظرسنجی‌ها در مورد اصلاحات قانون اساسی).

منبع: نگارندگان

نتیجه منطقی تمامی اصلاحات صورت گرفته در دوره بیست ساله اخیر، افزایش توانمندی‌های نظامی ژاپن و تغییر عرف موجود در جامعه ژاپن در زمینه مسائل نظامی بوده است. پرسشی که در پایان این بخش مطرح می‌شود این است که نقش تهدیدهای نوظهور در این تحولات چه بوده است؟ در ادامه، تلاش می‌شود تا به پرسش مذکور پاسخ داده شود.

۴. تهدیدهای نوین امنیتی و امنیت ملی ژاپن

در سال‌های اخیر اسناد دفاعی و امنیتی متعددی به شناسایی و طرح تهدیدهای جدید و تأثیر آن‌ها بر امنیت ملی ژاپن پرداخته‌اند که از جمله می‌توان به دستورالعمل‌های برنامه دفاع ملی (۲۰۱۰)، برنامه میان مدت دفاع ملی^۱ پنج ساله ژاپن برای سال‌های ۲۰۱۹-۲۰۲۳ (Japan Ministry of Defense, December 2018)، دستورالعمل برنامه دفاعی برای سال مالی ۲۰۱۹ و فراتر از آن^۲ و سند وزارت دفاع ژاپن در ۲۰۲۱ (Japan Ministry of Defense, 2021) اشاره کرد. در این مبحث سعی می‌شود به مهم‌ترین تهدیدهای غیرستستی که امنیت ملی ژاپن را تحت تأثیر قرار داده‌اند، اشاره شود. این موارد به ترتیب عبارت‌اند از تروریسم، تهدیدهای سایبری، دزدی دریایی، مسائل محیط زیستی، جنگ داخلی، دولت‌های درمانده و بیماری‌های واگیردار.

۱.۴. تروریسم

تروریسم که شکلی فراملی از افراط‌گرایی خشونت‌آمیز است و از سوی بازیگران غیردولتی هدایت می‌شود (Honna, 2015: 293)، به تهدید جدی برای امنیت داخلی و بین‌المللی تبدیل شده است (Japan Ministry of Defense, 2021: 15). صرف نظر از افزایش کمی تروریسم، تغییر کیفی در ماهیت تروریسم دولت‌ها را با معضل امنیتی بزرگی روبه‌رو کرده است (Hughes, 1998: 40). ژاپن از کشورهایی است که بارها قربانی حمله‌های تروریستی شده است که برای نمونه می‌توان به موارد زیر اشاره کرد: حمله با گاز سارین به مترو توکیو در ۱۹۹۵ (معروف‌ترین رویداد تروریستی داخلی در ژاپن) (۵۸۰۰ زخمی، ۱۳ کشته)، بمب‌گذاری‌های مقر صنایع میتسوبیشی^۳ در ۱۹۷۴ (۲۰۷ زخمی، ۸ کشته)، حمله به ساختمان اداری استان هوکایدو در ساپورو در ۱۹۷۶ (۸۰ زخمی، ۲ کشته) و جشن یوساکوی سوران^۴ در ۲۰۰۰ در شهر ساپورو (۱۰ زخمی)، انتشار مواد شیمیایی ناشی از حمله ماتسوموتو^۵ در ۱۹۹۴ (۶۰۰ زخمی، ۷ کشته)، حادثه واکایاما^۶ در ۱۹۹۸ (۶۷ زخمی، ۴ کشته) (Asai & Arnold, 2018).

-
1. Medium Term Defense Program
  2. National Defense Program Guidelines for FY 2019 and Beyond
  3. Mitsubishi
  4. Yosakoi-Soran
  5. Matsumoto sarin
  6. Wakayama

(2003)، کشته شدن ۲۴ ژاپنی طی حمله‌های ۱۱ سپتامبر ۲۰۰۱، گروگان‌گیری گردشگران ژاپنی در موزه ملی تونس در مارس ۲۰۱۵ (کشته شدن سه نفر و زخمی شدن سه نفر دیگر) از سوی اسلام‌گرایان رادیکال (Yu, 2016: 119)، کشته شدن دو نفر از شهروندان ژاپنی در ۲۰۱۵ از سوی گروه تروریستی داعش (Zarate, 2016: 4)، حمله‌های تروریستی هماهنگ‌شده در ژانویه ۲۰۱۶ در جاکارتا (Zarate, 2016: 7) و بمب‌گذاری ۲۰۱۸ در بانکوک تایلند و آسیب اقتصادی به ژاپن (Zarate, 2016: 8).

مهمترین یافته‌های تحلیل رویدادهای بالا^۱ شامل موارد زیر می‌شود: ۱. بیشتر اقدام‌های تروریستی در خارج که به شهروندان ژاپنی آسیب رسانده‌اند، از سوی گروه‌های تندرو تروریستی اسلامی بوده است؛ ۲. شمار حمله‌های تروریستی انجام‌گرفته که به‌طور مستقیم شهروندان ژاپنی هدف آن بوده‌اند، از حمله‌های مستقیم علیه شهروندان کشورهای غربی کمتر بوده است؛ ۳. پس از ۱۹۹۵، حمله‌های تروریستی کمتر بر هدف قرار دادن شهروندان ژاپنی و بیشتر بر تأثیرگذاری بر سیاست‌های توکیو تمرکز داشته‌اند (Pietrzyk, 2016: 199). برای مثال، در مورد کشته شدن دو شهروند ژاپنی از سوی نیروهای داعش، هدف متوقف کردن حمایت مالی دولت ژاپن از ائتلاف ضد داعش بوده است؛ ۴. تصور ژاپن به‌عنوان یکی از قدرت‌های اقتصادی از یک سو و آسیب‌های اقتصادی تروریسم از سوی دیگر ما را به این گزاره می‌رساند که تروریسم نه‌تنها در ابعاد انسانی (تهدید جان شهروندان)، بلکه در حوزه اقتصادی نیز پیامدهای منفی چشمگیری را بر ژاپن تحمیل کرده است.

۲.۴. تهدیدهای سایبری

گسترده‌گی حمله‌های سایبری (شامل سرقت اطلاعات، حمله به شبکه‌های دولتی و نظامی، زیرساخت‌های ملی و...) و فرا رفتن آن‌ها از مرزهای ملی سبب شده است که در سال‌های اخیر تهدیدهای سایبری به چالش جهانی تبدیل شود (Information Security Policy Japan Ministry of Defense, 2021: 11-16; Council Japan, 2013: 1). برخی کارشناسان فضای مجازی را پس از زمین، دریا، هوا و فضا به‌عنوان «میدان پنجم جنگ» تعریف کنند (Florescu & Glenn, 2015: 7). در این شرایط هرچه کشوری وابستگی بیشتری به فناوری و اینترنت داشته باشد، بیشتر در معرض آسیب قرار می‌گیرد (Noor, 2015: 160).

۱. برای دریافت اطلاعات بیشتر و جزئیات دقیق‌تر در مورد حوادث تروریستی در جهان و جان‌باختگان ژاپنی آن (Pietrzyk, 2016: 198).

۲. بازدید شینزو آبه از خاورمیانه و شمال آفریقا و تعهد کمک ۲۰۰ میلیون دلاری ژاپن به حمایت از ائتلاف ضد داعش سبب تحریک این گروه تروریستی و اقدام تلافی‌جویانه علیه شهروندان ژاپنی شد (Yu, 2016: 119).

ژاپن دارای یکی از بالاترین سطح زیرساخت‌های مخابراتی در جهان است. این افزایش سطح استفاده از فناوری اطلاعات و ارتباطات به معنای آسیب‌پذیری بالای ژاپن در برابر انواع تهدیدهای اینترنتی است (Information Security Policy Council Japan, 2013: 1). در میان کشورهای جهان، ژاپن در رتبه چهارم آسیب‌پذیری نسبت به تهدیدهای اینترنتی قرار دارد. این رقم نه برابر بیش از آسیب‌پذیری سایر کشورهای آسیایی مانند کره جنوبی، استرالیا، نیوزیلند و سنگاپور است (Dardenne, 2018: 1). از جمله مهم‌ترین حمله‌های سایبری در سال‌های اخیر می‌توان به حمله به شرکت میتسویشی (بزرگ‌ترین پیمانکار دفاعی ژاپن) و سامانه‌های رایانه‌ای این شرکت (سیستم‌های مربوط به طراحی و ساخت موشک‌ها و هواپیماهای جنگنده) (Dardenne, 2018: 1)، حمله‌های سایبری ۲۰۱۵ و افشا شدن اطلاعات شخصی بیش از دو میلیون نفر (Kallender & Hughes: 2017: 122)، انجام ۱۰۰۰ حمله سایبری به شبکه‌های دولتی و مراکز مرتبط با آن در ۲۰۱۶ (Dardenne, 2018: 1)، حمله‌های چین به شرکت‌های خصوصی فعال در حوزه ساخت واکسن کووید ۱۹، و انجام عملیات شناسایی سایبری از سوی روسیه روی سازمان‌های مرتبط با بازی‌های المپیک توکیو (Japan Ministry of Defense, 2021: 22) اشاره کرد. این میزان از آسیب‌پذیری در برابر تهدیدهای سایبری سبب شده است تا در نظرسنجی انجام‌گرفته در ۲۰۱۸ حمله‌های سایبری نخستین تهدید امنیتی از نظر مردم ژاپن تعریف شود.

جدول ۳. مهم‌ترین نگرانی‌های امنیتی مردم آسیا به تفکیک کشور

کشور	حمله‌های سایبری سایر کشورها	تغییرات جهانی آب‌وهوا	داعش	برنامه هسته‌ای کره شمالی	قدرت و نفوذ چین
کره جنوبی	۸۱	۸۶	۶۳	۶۷	۸۲
ژاپن	۸۱	۷۵	۵۲	۷۳	۶۹
فیلیپین	۶۹	۶۷	۷۹	۶۱	۵۶
استرالیا	۵۸	۶۰	۵۹	۴۷	۵۱
اندونزی	۵۶	۵۶	۸۱	۵۷	۴۳
میانگین	۶۹	۶۷	۶۳	۶۱	۵۶

منبع: (Poushter & Huang, 2019: 3)

در خصوص منشأ حمله‌های تروریستی می‌توان دو دسته از کنشگران را ارائه داد: گروه اول اشخاص، گروه‌های تروریستی و بازیگران غیردولتی‌اند؛ گروه دوم دولت‌ها و کنشگران حکومتی را شامل می‌شود (Dardenne, 2018: 2). براساس پیش‌نویس سند منتشرشده در ۲۰۲۱ از سوی ستاد راهبردی امنیت سایبری^۱، کره شمالی در کنار چین و روسیه، از بازیگران اصلی

1. Cybersecurity Strategic Headquarters (CSHQ)

تهدیدکننده امنیت سایبری برای ژاپن معرفی شد. باساز ارزیابی این ستاد، این سه کشور در حال تقویت قابلیت‌های سایبری (به‌ویژه در حوزه نظامی) و انجام حمله‌های سایبری با اهداف سیاسی و اقتصادی هستند (Won-Gi, 2021). براساس آمار ۴۰ درصد از حمله‌های سایبری علیه ژاپن در ۲۰۱۴ از سوی چین صورت گرفته است. این دو کشور که در دریا، زمین، فضا و هوا در حال رقابت هستند، فضای مجازی را به میدان پنجم تبدیل کرده‌اند (Kallender & Hughes, 2017: 139). نتیجه منطقی این رقابت گیر افتادن ژاپن در چرخه تشدید نظامی‌سازی در فضای سایبر خواهد بود که ناشی از افزایش توانمندی‌های نظامی سایبری رقبای یک سو و حمله‌های سایبری از سوی دیگر است (Baylon, 2014: 7).

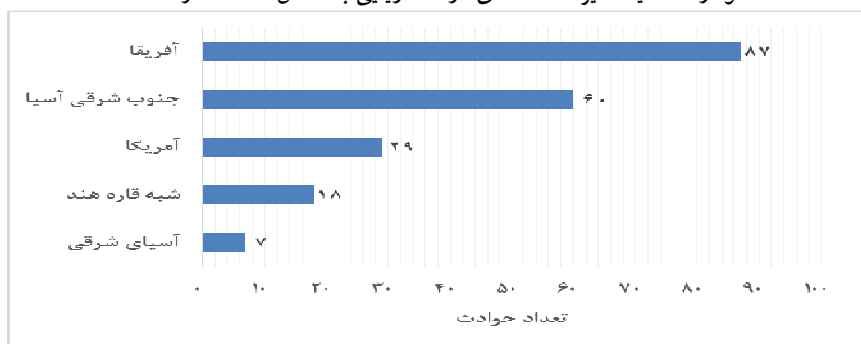
درک آسیب‌پذیری ژاپن در برابر تهدیدهای سایبری در محیط امنیتی شرق آسیا با یادآوری محدودیت‌های قانونی ژاپن در حمله‌های تهاجمی علیه تهدیدها بهتر صورت خواهد گرفت. مطابق با ماده ۹ قانون اساسی استفاده نظامی از فناوری ممنوع بوده و همین موضوع سبب شده است که بسیاری از توانمندی‌ها و اقدام‌های ژاپن در حوزه غیرنظامی و استفاده صلح‌آمیز خلاصه شود. در همین زمینه، اگر حمله‌های سایبری را به‌عنوان راهبردهای نامتقارن با استفاده از ضعف نیروهای دشمن تعریف کنیم، آنگاه می‌توان به‌خوبی درک کرد که چگونه ضعف ژاپن در ابزارهای پاسخگویی و رقابتی سبب سوءاستفاده دشمن و قرار گرفتن ژاپن در موقعیت پایین‌تر نسبت به سایرین شده است. نمونه بدیهی این مسئله فناوری‌های فضایی ژاپن است. این مسئله به ویژه در سال‌های اخیر و رقابت‌های فضایی بین کشورهای مختلف از جمله چین در بحث ابعاد نظامی فضایی بسیار احساس می‌شود (Suzuki, 2014: 30).

۳.۴. دزدی دریایی

در دهه‌های پس از جنگ جهانی دوم، آموزه‌های سیاست خارجی ژاپن و اولویت‌های امنیت ملی براساس منطق اقتصادی خاصی پایه‌ریزی شده بود (Attwell, 2016: 66). در این منطق نخستین پایه، امنیت دریایی و آزادی ناوبری بوده و تضمین امنیت دریا و خطوط راهبردی برای امنیت اقتصادی ژاپن بسیار مهم تلقی شده بود، تا جایی که این موضوع برای ژاپن مسئله‌ای حیاتی تلقی می‌شد (Japan Ministry of Defense, 2021: 32). در سال‌های اخیر دزدی دریایی و ناامنی مسیرهای دریایی به‌طور پیوسته به‌عنوان یک نگرانی امنیتی تثبیت شده است. با وجود این احساس نگرانی و نیاز به تأمین امنیت آبراه‌های بین‌المللی ممنوعیت اقدام‌های نظامی در پاسخگویی به تهدیدهای نظامی سبب رفتار شدن ژاپن به‌عنوان یک کشور جزیره‌ای و با شرایط حساس ژئوپلیتیک در شرایط انفعال امنیتی و وابستگی به سایر کشورها برای تأمین امنیت شده است (Japan Ministry of Defense, 2013: 243) و همین

احساس به درماندگی محرک این کشور برای شروع اقدام‌هایی برای پاسخ به بحران‌ها انجامیده است.

نمودار ۱. مقایسه میزان حمله‌های دزدان دریایی به مناطق مختلف در ۲۰۱۸

منبع: Statista, 2019

۴.۴. مسائل مرتبط با محیط زیست

اگرچه خطرهای محیط زیستی مشکلی جهانی است، منطقه آسیا و اقیانوس آرام بیش از سایر مناطق از این مسئله متأثر است. در حال حاضر قربانیان ناشی از فجایع طبیعی در منطقه آسیا-پاسیفیک بیشترین شمار در جهان را به خود اختصاص داده‌اند. براساس آمار در میان سال‌های ۱۹۷۰ تا ۲۰۱۱، حدود ۲ میلیون نفر در آسیا در اثر فجایع طبیعی کشته شده‌اند که این میزان ۷۵ درصد از کل تلفات فجایع در سراسر جهان را شامل می‌شود (Femia & Werrell, 2015: 14). ژاپن نیز به‌عنوان یک کشور جزیره‌ای در منطقه آسیا-پاسیفیک از تهدیدهای ناشی از تغییرات محیطی در امان نیست و تهدیدهای ناشی از تغییرات آب‌وهوا سبب شده است که در کنار تهدیدهای سنتی تغییرات آب‌وهوایی به‌عنوان یکی از چالش‌های امنیت ملی تصور شود (Japan Ministry of Defense, 2021: 22). براساس نتایج تحقیق مرکز تحقیقات پیو، نگرانی‌ها در زمینه تغییرات محیط زیستی جزء سه نگرانی اصلی مردم ژاپن است.

دلایل نگرانی ژاپن از تغییرات محیط زیستی را می‌توان به‌صورت زیر ذکر کرد:

۱. جزیره‌ای بودن ژاپن و نگرانی از به زیر آب رفتن این کشور در اثر گرمایش زمین (Chowdhury, 2017: 14)؛
۲. فقر منابع طبیعی و تهدید اقتصاد ژاپن در پی تغییرات محیط زیستی (از میان رفتن منابع درآمدی مانند ماهیگیری، کشاورزی،...)
۳. ترس از سرایت پیامد تغییرات محیط زیستی در کشورهای همسایه به ژاپن مانند ناپایداری سیاسی، درگیری‌های خشونت‌آمیز، فروپاشی اقتصادی، افزایش پدیده مهاجرت غیرقانونی، تنش در مرزها و تهدید مناطق مرزی؛
۴. کاهش یا کمبود منابع راهبردی (منابع دریایی، مواد غذایی مانند ماهیگیری...)

و تنش در مدیریت منابع آب‌های فرامرزی و در نتیجه ایجاد رقابت میان کشورها برای تسلط بر منابع (Council for Security Cooperation in the Asia Pacific, 2010: 2). در پایان باید گفت که امنیت محیطی بعد جدیدی به چشم‌انداز امنیت جهانی افزوده (Florescu & Glenn, 2015: 7) که این موضوع سبب تغییر جغرافیای سیاسی و سیاست‌های دفاعی کشورها می‌شود (Youngs, 2014: 13). حال در این میان اگر کشوری مانند ژاپن ابزارهای لازم نظامی برای پاسخ به بی‌ثباتی و ناامنی ناشی از تهدیدهای محیط زیستی را نداشته باشد، بیش از سایر کشورها احساس ترس و ناامنی می‌کند.

جدول ۴. مهم‌ترین تهدیدهای امنیتی کشورهای آسیا-پاسفیک

کشور	تهدید امنیتی*	درصد**	کشور	تهدید امنیتی	درصد
چین	تغییرات جهانی آب‌وهوا	۳۹	استرالیا	تغییرات جهانی آب‌وهوا	۵۲
	قدرت و نفوذ امریکا	۳۹		بی‌ثباتی مالی بین‌المللی	۵۰
	بی‌ثباتی مالی بین‌المللی	۳۸		برنامه هسته‌ای کره شمالی	۴۷
ژاپن	برنامه هسته‌ای کره شمالی	۷۷	اندونزی	تغییرات جهانی آب‌وهوا	۵۹
	قدرت و نفوذ چین	۷۴		بی‌ثباتی مالی بین‌المللی	۵۶
	تغییرات جهانی آب‌وهوا	۷۲		گروه‌های تندروی اسلامی	۴۹
پاکستان	قدرت و نفوذ امریکا	۶۰	مالزی	بی‌ثباتی مالی بین‌المللی	۴۷
	گروه‌های تندروی اسلامی	۳۴		برنامه هسته‌ای کره شمالی	۴۵
	بی‌ثباتی سیاسی در پاکستان	۲۳		برنامه هسته‌ای ایران	۴۴
کره جنوبی	تغییرات جهانی آب‌وهوا	۸۵	فیلیپین	تغییرات جهانی آب‌وهوا	۶۶
	بی‌ثباتی مالی بین‌المللی	۸۳		برنامه هسته‌ای کره شمالی	۶۱
	برنامه هسته‌ای کره شمالی	۸۲		گروه‌های تندروی اسلامی	۶۰

(*یادداشت: مهم‌ترین تهدیدهای امنیتی؛ **میزان نگرانی مردم به درصد)

منبع: (Pew Research Center, 2013: 5)

۴.۵. جنگ داخلی؛ دولت‌های درمانده

امروز جامعه بین‌المللی با چالش جدیدی در قلمرو امنیت جهانی مواجه است و آن هم مربوط به پیامدهای بین‌المللی دولت‌های درمانده است (Tokyo Foundation, 2008: 9). اگرچه حمله ۱۱ سپتامبر به‌طور مستقیم امنیت ملی ژاپن را تحت تأثیر قرار نداد، شاید بتوان کشته شدن دو شهروند ژاپنی در جریان بحران سوریه را نمونه‌ای از تأثیر مستقیم دولت درمانده سوریه بر امنیت ملی ژاپن قلمداد کرد. درگیر شدن ژاپن در پیامدهای منفی دولت‌های درمانده از یک سو

و ضرورت کاربست ابزارهای نظامی با حوزه عمل جهانی برای پیشگیری، مدیریت و کنترل جنگ‌های داخلی در کشورهای شکننده از سوی دیگر، سبب طرح نظرهایی در خصوص تغییر ابزارهای پاسخگویی از اقتصادی و پشتیبانی به نظامی و امنیتی در مهار خطرهای ناشی از دولت‌های شکننده شد.

۶.۴. بیماری‌های واگیردار: مطالعه موردی ویروس کرونا

شیوع بیماری‌های واگیردار و مسری پدیده جدیدی نیست و در طول تاریخ بارها اتفاق افتاده است. به واسطه چندبعدی بودن و درگیر ساختن بخش‌های مختلف جامعه، بیماری‌های مسری به‌طور معمول به‌عنوان یکی از تهدیدهای غیرنظامی علیه صلح و امنیت انگاشته می‌شوند. با توجه به پیامدهای سنگین بیماری‌های مسری، این موضوع به‌تناسب شرایط چند بار در دستور کار شورای امنیت سازمان ملل متحد قرار گرفته است که از جمله می‌توان به تصویب قطعنامه‌هایی در خصوص ایدز (قطعنامه ۱۳۰۸ و ۱۹۸۳ در سال‌های ۲۰۰۰ و ۲۰۱۱) و ابولا (قطعنامه ۲۱۷۷ در ۲۰۱۴) اشاره کرد (رمضانی قوام‌آبادی، ۱۳۹۹: ۱۸۹-۱۸۸). بیماری کرونا به‌عنوان جدیدترین نمونه از بیماری‌های همه‌گیر، نسبت به نمونه‌های پیش از خود بخش گسترده‌تری از جوامع بشری را درگیر ساخته است و همین مسئله سبب شد تا در سراسر جهان وضعیت اضطراری اعلام شود (Allgayer & Kanemoto, 2021; OECD, 2020). ژاپن نیز از این امر استثنا نبوده و شاهد آنیم که از زمان آغاز این بیماری در ۲۰۲۰ در این کشور به‌دفعات «وضعیت اضطراری» اعلام می‌شود (Japan Extends, 2021). اگرچه ژاپن از جمله کشورهایی بود که در مراحل اولیه مهار شیوع ویروس موفق بود و تا مدت ۱۱ ماه شمار کشته‌های آن در حدود ۵۰۰۰ نفر باقی‌مانده بود، اما این آمار از ژانویه ۲۰۲۱ به‌شدت افزایش یافت و تا رقم ۱۴۰۰۰ هزار نفر رسید (Aoki, 2021).

۵. راهبردهای پاسخگویی ژاپن به تهدیدهای نوظهور

مرور تهدیدهای غیرسنستی حکایت از آن دارد که هریک از تهدیدهای ذکرشده نقش برجسته‌ای در تغییر ذهنیت سیاستمداران ژاپن داشته‌اند؛ اما پرسش‌های مهمی که در این زمینه مطرح می‌شود این است که از میان تهدیدهای بالا کدام تهدیدها وزن بیشتری در تحولات امنیتی ژاپن داشته‌اند و چرا این تهدیدها ژاپن را ملزم به پاسخ نظامی و تغییر در راهبردهای امنیتی کرده و در نهایت پاسخ ژاپن به این تهدیدها چگونه بوده است؟ در پاسخ به پرسش نخست باید گفت که به‌نظر می‌رسد تهدیدهایی که به‌طور مستقیم امنیت ملی ژاپن را در معرض خطر قرار می‌دهند، بیش از سایر تهدیدها بر تغییرات امنیتی ژاپن تأثیرگذار بوده‌اند. در همین زمینه

تهدیدهایی مانند دزدی دریایی که به طور مستقیم امنیت دریایی، آزادی ناوربری، امنیت انرژی و خطوط تجاری این کشور را که منطبق اقتصادی (براساس دکترین یوشیدا) ژاپن بر پایه آنها گذارده شده است، تهدید می‌کنند یا تهدیدهای سایبری که به طور مستقیم هم ارکان دولتی و هم جامعه ژاپن را در معرض خطر قرار می‌دهند و در نهایت تهدیدهای محیط زیستی و آثار منتج از آن (مدیریت مشترک منابع طبیعی، جابه‌جایی اقتصادی، مهاجرت و پناهندگی و درگیری‌های مرزی) که به طور مستقیم فضای سرزمینی و زیستی ژاپن را تهدید می‌کند، نسبت به تهدیدهای دولت‌های درمانده یا تروریسم بیشتر بر تغییر جهت‌گیری رهبران ژاپن اثرگذار بوده‌اند. در خصوص علت انتخاب این سه تهدید نسبت به سایر تهدیدها می‌توان چند نکته را مورد توجه قرار داد: نخست، بحث موقعیت ژئوپلیتیکی ژاپن (وضعیت جزیره‌ای این کشور و متأثر شدن شدید از تغییرات محیط زیستی، ناتوانی در تأمین مواد مورد نیاز، رقابت‌های سیاسی و اقتصادی با چین بر سر محیط دریایی) و ضرورت حفظ امنیت خطوط دریایی (وابستگی شدید ژاپن به مسیرهای آبی بین‌المللی برای تأمین منابع)، و دوم جایگاه تعیین‌کننده و برجسته فناوری در اقتصاد و جامعه ژاپن.

در پاسخ به پرسش دوم (چرایی الزام ژاپن به کاربست ابزارهای نظامی) باید چند نکته را مدنظر قرار داد: ۱. آسیب‌های وسیع امنیتی و اقتصادی و ضرورت مقابله قاطع با این تهدیدها، ۲. ناکارایی سیاست‌های موجود ژاپن (ابزارهای غیرنظامی) در پیشگیری و پاسخ به تهدیدها (Pietrzyk, 2016: 197)، ۳. ضرورت دارا بودن سطحی از قدرت نظامی و توانمندی پاسخگویی سریع و بدون محدودیت به این تهدیدها، ۴. انتظارات جهانی^۱ از ژاپن برای مشارکت بیشتر نظامی به دلیل توانایی بالای اقتصادی و فناوری پیشرفته (Zarate, 2016: 9) و ۵. اتحاد راهبردی ژاپن با آمریکا و درخواست‌های این کشور برای همراهی با عملیات نظامی.

در پاسخ به پرسش سوم (راهبردهای پاسخگویی ژاپن نسبت به تهدیدهای نوین) باید گفت که تا پیش از هزاره سوم همه اقدام‌های ژاپن مبتنی بر ابزارهای غیرنظامی بود و این کشور از طریق کمک‌های مالی، بشردوستانه و پشتیبانی به ایفای نقش در مأموریت‌های بین‌المللی مانند عملیات حفظ صلح سازمان ملل می‌پرداخت (The Advisory Panel, 2014). در سال‌های اخیر و با در نظر داشتن تهدیدهای نوین امنیتی ژاپن راهبردهای پاسخگویی خود به معضلات امنیتی را تنوع بخشید. در این بخش می‌توان دو دسته از اقدام‌ها را ذکر کرد: ۱. اصلاحات داخلی (شامل تغییرات قانونی و نهادی) و ۲. گسترش و تعمیق همکاری‌های بین‌المللی که این دو مسئله به‌طور آشکار در اسناد راهبردی منعکس شده است (Japan

۱. برای مثال در کنوانسیون سازمان ملل متحد در خصوص دزدی دریایی بیان شده که تمام ملت‌ها در سرکوب دزدی دریایی باید با یکدیگر به‌طور کامل همکاری کنند (Japan Ministry of Defense, 2013: 243).

Ministry of Defense, 2021: 23-33). برای نمونه در ۲۰۱۳، نخستین راهبرد امنیت ملی ژاپن اعلام کرد که ژاپن براساس اصل همکاری بین‌المللی، مشارکت فعالانه‌ای را در زمینه صلح ایجاد خواهد کرد (Tatsumi, 2014). بر مبنای این اسناد شاهد آنیم که در سال‌های اخیر ژاپن تلاش‌های خود برای گسترش همکاری‌های بین‌المللی در زمینه مسائل امنیتی و مسائل مرتبط با صلح را گسترش داده است. برای نمونه می‌توان به تلاش ژاپن برای عضویت در ائتلاف اطلاعاتی معروف به «پنج چشم»^۱ که متشکل از ایالات متحده، کانادا، استرالیا، نیوزلند و انگلستان است، اشاره کرد (Won-Gi, 2021). نمونه دیگر، عضویت این کشور در «گروه کواد»^۲ متشکل از آمریکا، هند، استرالیا و ژاپن (Kutty & Basur, 2021) و ترویج مفهوم «ایندو-پاسیفیک آزاد و باز»^۳ از سوی این گروه است (Japan Ministry of Defense, 2021: 1-2).

افزون بر این، آنچه از اسناد و عملکرد شینزو آبه نخست‌وزیر پیشین ژاپن برمی‌آید، این است که در حال حاضر توافق عمومی در خصوص تهدیدهای علیه امنیت ملی و پاسخ‌های به آن به‌وجود آمده است؛ به این صورت که ایده امنیت جامع و تأکید بر تمامی ابعاد امنیت با در نظر داشتن همزمان تهدیدهای سنتی و غیرسنتی در نظام بین‌الملل کم‌کم جای رویکرد اقتصادی در تأمین امنیت ملی و اتحاد با ایالات متحده را گرفته است. در این رویکرد ژاپن با گسترده کردن اهداف امنیتی به مواردی مانند حفاظت از امنیت مردم، بهبود محیط امنیتی بین‌المللی چه در محیط پیرامونی و چه در سطح جهانی، تضمین امنیت انسانی و ... پرداخته است و سه راهبرد را در حوزه سیاست امنیتی به‌کار بسته است: ۱. تقویت ساختارهای داخلی (چه به لحاظ قانون‌گذاری و چه به لحاظ نهادی)، ۲. تقویت اتحاد با ایالات متحده به‌عنوان ستون اصلی امنیت ملی ژاپن، ۳. گسترش و تقویت همکاری‌های منطقه‌ای و بین‌المللی برای مقابله با چالش‌های نوظهور و تهدیدهای سنتی. در حوزه مقابله نظامی با تهدیدهای نوین امنیتی شاید بتوان گفت دزدی دریایی حوزه نخستی بود که کاربست ابزارهای نظامی را به خود دیده است. براساس قوانین اتخاذشده در ۲۰۰۹ ژاپن می‌توانست از کشتی‌های تمام ملل در برابر دزدی دریایی محافظت کند. افزون بر این، امکان استفاده از سلاح نیز وجود داشت (Japan Ministry of Defense, 2013: 244). از این سال به بعد برای نخستین بار شاهد اعزام نیروهای دفاع از خود به مأموریت چندجانبه ضد دزدی دریایی و تعامل با نیروهای غیر از ایالات متحده (همکاری با ۴۰ کشور دیگر) برای محافظت از کشتی‌های تجاری در خلیج عدن و ساحل سومالی هستیم (Vosse, 2016: 2).

-
1. The Five Eyes Alliance
  2. Quad
  3. The "Free and Open Indo-Pacific" (FOIP)

۶. نتیجه

اگرچه بسیاری از تحلیل‌ها در مورد تحولات امنیتی ژاپن با رویکردهای واقع‌گرایانه و با تمرکز بر تهدیدهای چین و کره شمالی به‌عنوان کنشگران دولتی تهدیدساز صورت می‌گیرد، در این نوشتار تلاش شد با کاربست گزاره‌های مکتب کپنهاگ به بررسی نقش تهدیدهای غیررسمی در تحولات امنیتی ژاپن پرداخته شود. با کاربست و در نظر داشتن گزاره‌های محوری مکتب کپنهاگ مانند نقش بازیگران غیردولتی و فراملی، تهدیدهای فرامرزی و امنیت غیرنظامی به شش تهدید غیررسمی مؤثر بر تغییرات امنیتی ژاپن پرداخته شد که همگی آن‌ها در ویژگی‌هایی مانند دامنه وسیع تأثیرگذاری، فرامرزی بودن، مقیاس گسترده و سرعت بالا، ضرورت کاربست ابزارهای غیرنظامی در مقابله و حل آن‌ها مشترک بودند. با وجود اشتراک همه این تهدیدها در ویژگی‌های بالا، نکته شایان توجه تفاوت در میزان اثرگذاری و شدت هر یک از تهدیدها بر امنیت ملی ژاپن و در پی آن تحولات امنیتی این کشور است. در ارزیابی نهایی از تهدیدهای غیررسمی و اثرگذاری آن‌ها بر تغییر راهبردهای امنیتی ژاپن می‌توان گفت که با در نظر داشتن موقعیت حساس ژئوپلیتیک این کشور و وابستگی شدید اقتصادی آن به ارتباطات خارجی و همچنین نقش پررنگ فناوری در اقتصاد و جامعه ژاپن تهدید دزدی دریایی و حمله‌های سایبری و تغییرات محیط زیستی بیش از سایر تهدیدها مانند دولت‌های درمانده یا تروریسم و بیماری‌های مسری بر جهت‌گیری‌های کنونی دولت ژاپن تأثیرگذار بوده‌اند. هر دو این تهدیدها الزامات راهبردی برای سیاست‌گذاران ژاپن تعریف کردند که از آن جمله می‌توان به تنوع‌بخشی به ابزارها و راهبردهای پاسخگویی اشاره کرد؛ موضوعی که با تغییر از رویکردهای اقتصادی به رویکردهای نظامی و از دوجانبه‌گرایی به چندجانبه‌گرایی پیامدهای چشمگیری بر سیاست و ساختار امنیتی ژاپن بر جای گذاشتند. در پایان باید گفت که ژاپن مسیر تا حدی طولانی برای درگیری کامل نظامی در مسائل و بحران‌های جدید جهانی دارد؛ و نخستین مرحله از این فرایند عبور از تغییر کامل ماده ۹ قانون اساسی این کشور است.

بیانیه نبود تعارض منافع

نویسندگان اعلام می‌کنند که تعارض منافع وجود ندارد و تمام مسائل اخلاق در پژوهش شامل پرهیز از دزدی ادبی، انتشار یا ارسال بیش از یک بار مقاله، تکرار پژوهش دیگران، داده‌سازی یا جعل داده‌ها، منبع‌سازی و جعل منابع، رضایت ناآگاهانه سوژه یا پژوهش‌شونده، سوءرفتار و غیره را، به‌طور کامل رعایت کرده‌اند.

منابع و مأخذ

الف) فارسی

۱. ابراهیمی، نبی‌الله. (۱۳۹۳، آبان) «بررسی مقایسه‌ای مفهوم امنیت در مکاتب متأخر امنیتی»، فصلنامه مطالعات راهبردی، ۱۷، ۶۶: ۳۰-۷. در: http://quarterly.risstudies.org/article_11559.html

۲. ابراهیمی، نبی‌الله. (۱۳۸۶) «تأملی بر مبانی و فرهنگ مکتب کپنهاگ»، فصلنامه سیاست خارجی، ۲۱، ۲: ۴۵۸-۴۳۹. در: <http://ensani.ir/fa/article/99243>
۳. ابراهیمی‌فر، طاهره؛ سیدعلی منوری. (۱۳۹۴، آذر) «بازاندیشی پیرامون نهادهای امنیتی از چشم‌انداز نظریه‌های روابط بین‌الملل»، فصلنامه مطالعات روابط بین‌الملل، ۸، ۳۱: ۴۰-۹. در: http://prb.iauctb.ac.ir/article_519163.html
۴. بوزان، باری. (۱۳۷۸) مردم، دولت‌ها و هراس، ترجمه پژوهشکده مطالعات راهبردی. تهران: پژوهشکده مطالعات راهبردی.
۵. بوزان، باری. (۱۳۷۹، پاییز) «گفتگوی علمی: آشنایی با مکتب کپنهاگ در حوزه مطالعات امنیتی»، فصلنامه مطالعات راهبردی، ۳، ۳: ۱۹-۹. در: <https://www.magiran.com/volume/948>
۶. بوزان، باری؛ و دیگران. (۱۳۸۶) چارچوبی تازه برای تحلیل امنیت، ترجمه علیرضا طیب. تهران: پژوهشکده مطالعات راهبردی.
۷. رضائی قوام‌آبادی، محمدحسین. (۱۳۹۹) «بیماری همه‌گیر کرونا و صلح و امنیت بین‌المللی»، فصلنامه تحقیقات حقوقی، ۲۳ (ویژه‌نامه حقوق و کرونا): ۲۰۰-۱۸۱، <DOI:10.22034/JLR.2020.185129.1660>
۸. سازمان، بهاره. (۱۳۹۶) «نقدی بر کتاب چارچوبی تازه برای تحلیل امنیت»، پژوهشنامه انتقادی متون و برنامه‌های علوم انسانی، ۱۷، ۸: ۲۰۰-۱۷۹. در: https://criticalstudy.ihs.ac.ir/article_2905.html
۹. نصری، قدیر. (۱۳۹۰، بهمن) «تأملی نظری دریافته‌ها و دشواری‌های باری بوزان در بررسی امنیت»، فصلنامه مطالعات راهبردی، ۱۴، ۴: ۱۳۴-۱۰۵. در: http://quarterly.risstudies.org/article_1297.html

ب) انگلیسی

10. Advisory Panel on Reconstruction of the Legal Basis for Security, the. (2014) "Report of the Advisory Panel on Reconstruction of the Legal Basis for Security," *kantei.go.jp*. (Tokyo: Kantei). Available at: https://www.kantei.go.jp/jp/singi/anzenhosyou2/dai7/houkoku_en.pdf (Accessed 17 July 2020).
11. Allgayer, Sasha; and Emi Kanemoto. (2021, March 26) "The <Three Cs> of Japan's Pandemic Response as an Ideograph," *Frontiers in Communication* 6, <DOI:10.3389/fcomm.2021.595429>. Available at: <https://www.frontiersin.org/articles/10.3389/fcomm.2021.595429/full> (Accessed 24 April 2021).
12. Aoki, Naoko. (2021, July 1) "The Political Implications of Japan's COVID-19 Vaccine Rollout," *The Diplomat*. Available at: <https://thediplomat.com/2021/07/the-political-implications-of-japans-covid-19-vaccine-rollout> (Accessed 5 July 2021).
13. Asai, Yasufumi; and Jeffrey L. Arnold. (2003) "Terrorism in Japan," *Prehospital and Disaster Medicine* 18, 2: 106-114, <DOI:10.1017/S1049023X00000844>.
14. Atanassova-Cornelis, Elena. (2007, September 12-15) "Conceptualizing Security: Security Threats and Domestic Interests in Japanese Security Policy after 1989," *The ECPR SGIR 6th Pan-European Conference on International Relations*, Turin, Italy, Section 15, Panel 8. Available at: <https://www.sgir.org/conference2007/index.htm> (Accessed 5 July 2021).
15. Attwell, Robert. (2016) "Situating Somali Piracy in Japanese Security Policy," *African East Asian Affairs- The China Monitor*, 4: 54-71, <DOI: 10.7552/0-4-182>.
16. Baylon, Caroline, eds. (2014, December 29) "Overview: Common Challenges in Cyber Security and Space Security– Contributing to an Escalatory Cycle of Militarization?" in Caroline Baylon, ed. *Challenges at the Intersection of Cyber*

- Security and Space Security Country and International Institution Perspectives, Chatham House Reports.* Available at: https://www.chathamhouse.org/sites/default/files/field/field_document/20141229CyberSecuritySpaceSecurityBalyonFinal.pdf (Accessed 21 May 2021).
17. Chowdhury, Shah Ahmed Shihab. (2017, April) *Governing Environmental Security in the Arctic: the Perspective of the Arctic Council on Climate Change, Fossil Fuel Exploration and Shipping Operation*, A Master's Thesis, MPD in Peace Mediation and Conflict Research, University of Tampere. Available at: <https://trepo.tuni.fi/bitstream/handle/10024/101133/GRADU-1495110005.pdf?sequence=1> (Accessed 7 October 2021).
  18. Council for Security Cooperation in the Asia Pacific (CSCAP). (2010, June) "The Security Implications of Climate Change," *CSCAP Memorandum*, 15. Available at: <http://www.cscap.org/uploads/docs/Memorandums/CSCAP%20Memorandum%20No%2015%20-%20The%20security%20implications%20of%20climate%20change.pdf> (Accessed 1 July 2021).
  19. Dardenne, Anne-Leonore. (2018, June 12) "Cyber Security: the Potential for Japan-India Cooperation," *LSE Research Online (South Asia @ LSE)*. Available at: <http://eprints.lse.ac.uk/id/eprint/90675> (Accessed 24 April 2021).
  20. Femia, Francesco; and Caitlin Werrell. (2015) "A Climate-Security Plan for the Asia-Pacific Rebalance: Lessons from the Marshall Plan," in Caitlin Werrell and Francesco Femia, eds. *the U.S. Asia-Pacific Rebalance, National Security and Climate Change*. Available at: <https://climateandsecurity.org/asiapacificrebalance> (Accessed 2 July 2020).
  21. Florescu, Elizabeth; and Jerome C. Glenn. (2015, April) "Environmental Security Rising on the International Agenda," *Development, Environment and Foresight* 1, 1: 6-23. Available at: <http://def-journal.eu/index.php/def/article/view/3> (Accessed 24 July 2021).
  22. Honna, Jun. (2015) "Contextualizing Global Governance of Counterterrorism: ASEAN-Japan Cooperation in Southeast Asia," in Rizal Sukma and Yoshihide Soeya, eds. *Navigating Change: ASEAN-Japan Strategic Partnership in East Asia and in Global Governance*. Tokyo: Japan Center for International Exchange. Available at: <https://www.jcie.org/analysis/books-reports/navigatingchange> (Accessed 2 November 2021).
  23. Hughes, Christopher. (1998) "Japan's Aum Shinrikyo, the Changing Nature of Terrorism, and the Post-Cold War Security Agenda," *Pacifica Review: Peace, Security & Global Change* 10, 1: 39-60, <DOI: 10.1080/14781159808412846>.
  24. Information Security Policy Council Japan. (2013, October 2) "International Strategy on Cybersecurity Cooperation—j-initiative for Cybersecurity," *nisc.go.jp*. Available at: https://www.nisc.go.jp/eng/pdf/InternationalStrategyonCybersecurityCooperation_e.pdf (Accessed 21 August 2021).
  25. "Japan Extends COVID-19 Emergency Curbs in Tokyo, Other Areas," (2021, September 9) *Reuters*. Available at: <https://www.reuters.com/world/asia-pacific/japan-seeks-extend-covid-emergency-curbs-tokyo-other-areas-minister-2021-09-09> (Accessed 2 November 2021).
  26. Japan Ministry of Defense. (2021) "Defense of Japan 2021 (Digest Version)," *Defense of Japan (Annual White Paper)*. Available at: https://www.mod.go.jp/en/publ/w_paper/wp2021/DOJ2021_Digest_EN.pdf (Accessed 14 April 2021).
  27. Japan Ministry of Defense. (2018, December 18) "Medium Term Defense Program, (FY 2019-FY 2023)," Provisional Translation, *mod.go.jp*. Available at: https://www.mod.go.jp/j/approach/agenda/guideline/pdf/chuki_seibi31-35_e.pdf (Accessed 23 May 2021).

28. Japan Ministry of Defense. (2013) "Initiatives to Further Stabilize the International Security Environment," *mod.go.jp*. Available at: https://www.mod.go.jp/e/publ/w_paper/2013.html (Accessed 14 April 2021).
29. Kallender, Paul; and Christopher W. Hughes. (2017) "Japan's Emerging Trajectory as a 'Cyber Power': From Securitization to Militarization of Cyberspace," *Journal of Strategic Studies* 40, 1-2: 118-145, <DOI: 10.1080/01402390.2016.1233493>.
30. Kutty, Sumitha Narayanan; and Rajesh Basrur. (2021, March 24) "The Quad: What it is— and What it is not," *The Diplomat*. Available at: <https://thediplomat.com/2021/03/the-quad-what-it-is-and-what-it-is-not> (Accessed 14 April 2021).
31. Miyaoka, Isao. (2011, July) "Japan's Dual Security Identity: A Non-Combat Military Role as an Enabler of Coexistence." *International Studies* 48, 3-4: 237-255, <DOI: 10.1177/0020881713485017>.
32. Noor, Elina. (2015) "Strategic Governance of Cyber Security: Implications for East Asia," in Rizal Sukma and Yoshihide Soeya, eds. *Navigating Change: ASEAN-Japan Strategic Partnership in East Asia and in Global Governance*. Tokyo: Japan Center for International Exchange, 150-162. Available at: <https://www.jcie.org/wp-content/uploads/2021/07/ASEAN-Japan-NavChange-9.pdf> (Accessed 2 November 2021).
33. OECD. (2020, November 10) "The Territorial Impact of COVID-19: Managing the Crisis and Recovery across Levels of Government," *oecd.org*. Available at: <https://www.oecd.org/coronavirus/policy-responses/the-territorial-impact-of-covid-19-managing-the-crisis-across-levels-of-government-d3e314e1> (Accessed 14 April 2021).
34. Pew Research Center. (2013, June 24) "Climate Change and Financial Instability Seen as Top Global Threats," *pewglobal.org*. Available at: <https://www.pewresearch.org/wp-content/uploads/sites/2/2013/06/Pew-Research-Center-Global-Attitudes-Project-Global-Threats-Report-FINAL-June-24-20131.pdf> (Accessed 8 July April 2021).
35. Pietrzyk, Olaf. (2016) "The Terrorism Threat to Japan: Real Danger or Costly Overestimation," *Teka Kom. Politol. Stos. Międzynar. – OL PAN (TEKA of Political Science and International Relations)* 11, 3: 197-206, <DOI: 10.17951/teka.2016.11.3.197>. Available at: <https://journals.umcs.pl/teka/article/viewFile/7799/5590> (Accessed 14 April 2021).
36. Poushter, Jacob; and Christine Huang. (2019, February 10) "Climate Change Still Seen as the Top Global Threat, but Cyberattacks a Rising Concern," *pewglobal.org*. Available at: https://www.pewresearch.org/global/wp-content/uploads/sites/2/2019/02/Pew-Research-Center_Global-Threats-2018-Report_2019-02-10.pdf (Accessed 14 April 2021).
37. Robinson, David. (2010) "Why the West should Discourage Japanese Military Expansion" *Journal of Asia Pacific Studies* 1, 2: 312-319. Available at: https://www.academia.edu/238710/Journal_of_Asia_Pacific_Studies_Vol_1_No_2_May_2010 (Accessed 3 May 2021).
38. Saltzman, Ilai Z. (2014, July 23-25) "Japan's Pivot to Normalcy: Interpreting Tokyo's Security Policy Revolution," *The FLACSO-ISA Joint International Conference*, Buenos Aires, Argentina. Available at: <https://www.isanet.org/Conferences/FLACSO-Buenos-Aires-2014> (Accessed 3 May 2021).
39. Singh, Bhubhinder. (2002) "Japan's Post-Cold War Security Policy: Bringing Back the Normal State," *Contemporary Southeast Asia* 24, 1: 82-105. Available at: <https://www.jstor.org/stable/25798581> (Accessed 17 July 2020).
40. Söderberg, Marie. (2005, June) "Changes in Japan's Foreign and Security Policy," *European Institute of Japanese Studies Working Paper* 211: 1-9.

Available at: <https://swopec.hhs.se/eijswp/papers/eijswp0211.pdf> (Accessed 8 July 2021).

41. Statista. (2019) "Number of Actual and Attempted Piracy Attacks Worldwide in 2018, by Region," *statista.com*. Available at: <https://www.statista.com/statistics/250871/number-of-actual-and-attempted-piracy-attacks-worldwide-by-region> (Accessed 14 April 2021).
42. Suzuki, Kazuto. (2014) "Japan's Cyber and Space Security Policies," in Caroline Baylon, eds. *Challenges at the Intersection of Cyber Security and Space Security Country and International Institution Perspectives, Chatham House Reports*, 29-30. Available at: https://www.chathamhouse.org/sites/default/files/field/field_document/20141229CyberSecuritySpaceSecurityBaylonFinal.pdf (Accessed 21 May 2021).
43. Tatsumi, Yuki. (2014, November 18) "Can Japan's National Security Strategy Outlive Abe?" *East Asia Forum*. Available at: <https://www.eastasiaforum.org/2014/11/18/can-japans-national-security-strategy-outlive-abe> (Accessed 3 August 2020).
44. Tokyo Foundation. (2008, October 8) "New Security Strategy of Japan: Multilayered and Cooperative Security Strategy, Policy Recommendations," *tokyofoundation.org*. Available at: http://www.tokyofoundation.org/en/additional_info/New%20Security%20Strategy%20of%20Japan.pdf (Accessed 14 April 2021).
45. Vosse, Wilhelm. (2016) "Japan-EU Security Cooperation in Out-of-Area Missions: The Case of the Counter-Piracy Mission Off the Coast of Somalia," *International Studies Association Asia-Pacific Conference 2016*, Hong Kong, June 25-27.
46. Won-Gi, Jung. (2021, July 8) "Japan identifies North Korea as Major Cyber Threat in National Security Document," *NK News*. Available at: <https://www.nknews.org/2021/07/japan-identifies-north-korea-as-major-cyber-threat-in-national-security-document> (Accessed 19 August 2021).
47. Youngs, Richard. (2014, May 21) "Climate Change and EU Security Policy: An Unmet Challenge," *carnegieeuropa.eu* (Carnegie Endowment for International Peace). Available at: https://carnegieendowment.org/files/climate_change_eu_security.pdf (Accessed 16 May 2021).
48. Yu, Channa Catherine. (2016) "Japan's Response to Terrorist Incidents at Home and Abroad," in *The United States and Japan in Global Context: 2016*. Washington, DC: The Edwin O. Reischauer Center For East Asian Studies, The Johns Hopkins University, 117-143. Available at: <https://www.reischauercenter.org/reischauercenter/wp-content/uploads/EORC-Yearbook-2016.pdf> (Accessed 12 May 2021).
49. Zarate, Juan C. (2016, March) "The Japan-U.S. Counterterrorism Alliance in an Age of Global Terrorism," *csis.org* (Center for Strategic and International Studies). Available at: https://csis-website-prod.s3.amazonaws.com/s3fs-public/160407_Zarate_US-Japan_Counterterrorism_Cooperation.pdf (Accessed 19 August 2021).

Research Paper

Asymmetric Threats and Changes in Japan's Security Strategies, 2001-2021

Bahareh Sazmand^{1*}, Zeynab Farhadi²

¹ Associate Professor, Department of Regional Studies, Faculty of Law & Political Science, University of Tehran, Iran

² PhD in International Relations, Faculty of Humanities, University of Tarbiat Modares, Tehran, Iran

Received: 15 June 2019, Accepted: 20 June 2022
© University of Tehran

Abstract

Although most of Japan's security threats are traditional and come from close neighbors (i.e., China and North Korea), the post-Cold War structural changes in the international system created new national security threats for Japan. These changes led to the transformation of the security environment and the nature of the threats, which were completely incompatible with the security structure imposed on Japan after World War II, particularly the prohibition of the use of armed forces in maintaining security, and its security dependence on the United States. The main objective of the present study is to find answers to the following two research questions: 1. How has the new security threats changed Japan's defense and security structure? 2. What had been Japan's response to these new threats? Due to the complexity of the issue, and the descriptive-analytical approach used by the authors, the method of research is conceptual analysis of the selected Japan's official documents. The theoretical framework is the Copenhagen School of security studies, which together with its propositions are utilized in several contexts to analyze Japan's security developments. First, contrary to the realist approach that emphasizes the role of states as major actors in international politics, the Copenhagen approach recognizes the importance of the non-state entities. This proposition allowed the authors to evaluate the activities of terrorist groups and pirates as sources of security threat. Second, the Copenhagen School's attention to social processes, as well as the intersubjectivity of security and threat provided the opportunity for authors to explain the threats not only from the perspective of politicians and government elites but also from the different perspectives of the people's views on security issues affecting them. Third, military factors in international relations (e.g., the intensified competition between regional and international powers in Asia-Pacific) were not considered as the as central,

---

* Corresponding Author Email: bsazmand@ut.ac.ir

focus. Rather, adopting a multidimensional and comprehensive perspective, the authors examined the non-traditional dimensions of security such as terrorism, cyber threats, piracy, environmental issues, and the failed governments. All of these non-conventional threats had common characteristics such as being high-impact, extraterritorial, large-scale, high-speed. Furthermore, effective non-military measures are needed to counter and overcome them.

In response to the first question, the authors argue that threats that directly endanger Japan's national security had the greatest impact on Japan's security policy changes. These threats are as follows: a) piracy that directly threaten the maritime security, freedom of navigation, energy security, and trade lines of the country; b) cyber security threats that directly endanger both the government and Japanese society; c) ultimately, the consequences of environmental issues such as the increased likelihood of conflicts over joint management of natural resources, economic displacement, migration and asylum, and border conflicts which directly threaten Japan's territorial integrity and its environment. The threats of piracy, cyber-attacks, and environmental issues had a greater impact on the reorientation of Japanese security strategy than the threats of the failed governments and terrorism.

In response to the second question concerning the reasons for the use of military instruments, five points should be considered: 1. The need to deal decisively with new security threats and economic problems; 2. The ineffectiveness of Japan's existing policies of focusing on the use of non-military tools to avert and respond to threats; 3. The need to acquire a appropriate level of military power to have the ability to quickly and unrestrictedly respond to security threats; 4. Global expectations from Japan for its greater military participation because of its high economic and technological capability; 5. The U.S.-Japan strategic alliance, and Washington's demand for burden-sharing through Tokyo's military involvement. These points explain why a fundamental change in the nature of Japan's national security strategies has taken placed.

Keywords: Japan, New Security Threats, Terrorism, Cyber-Attacks, Environmental Change.

Declaration of conflicting interests

The authors declared no potential conflicts of interest with respect to the research, authorship, and/or publication of this article.

Funding

The authors received no financial support for the research, authorship, and/or publication of this article.

ORCID iDs: <https://orcid.org/0000-0003-4838-8430>

References

Advisory Panel on Reconstruction of the Legal Basis for Security, the. (2014) "Report of the Advisory Panel on Reconstruction of the Legal

- Basis for Security,” *kantei.go.jp*. (Tokyo: Kantei). Available at: https://www.kantei.go.jp/jp/singi/anzenhosyou2/dai7/houkoku_en.pdf (Accessed 17 July 2020).
- Allgayer, Sasha; and Emi Kanemoto. (2021, March 26) “The <Three Cs> of Japan’s Pandemic Response as an Ideograph,” *Frontiers in Communication* 6, <DOI:10.3389/fcomm.2021.595429>. Available at: <https://www.frontiersin.org/articles/10.3389/fcomm.2021.595429/full> (Accessed 24 April 2021).
- Aoki, Naoko. (2021, July 1) “The Political Implications of Japan’s COVID-19 Vaccine Rollout,” *The Diplomat*. Available at: <https://thediplomat.com/2021/07/the-political-implications-of-japans-covid-19-vaccine-rollout> (Accessed 5 July 2021).
- Asai, Yasufumi; and Jeffrey L. Arnold. (2003) “Terrorism in Japan,” *Prehospital and Disaster Medicine* 18, 2: 106-114, <DOI:10.1017/S1049023X00000844>.
- Atanassova-Cornelis, Elena. (2007, September 12-15) “Conceptualizing Security: Security Threats and Domestic Interests in Japanese Security Policy after 1989,” *The ECPR SGIR 6th Pan-European Conference on International Relations*, Turin, Italy, Section 15, Panel 8. Available at: <https://www.sgir.org/conference2007/index.htm> (Accessed 5 July 2021).
- Attwell, Robert. (2016) “Situating Somali Piracy in Japanese Security Policy,” *African East Asian Affairs- The China Monitor*, 4: 54-71, <DOI: 10.7552/0-4-182>.
- Baylon, Caroline, eds. (2014, December 29) "Overview: Common Challenges in Cyber Security and Space Security– Contributing to an Escalatory Cycle of Militarization?" in Caroline Baylon, ed. *Challenges at the Intersection of Cyber Security and Space Security Country and International Institution Perspectives*, Chatham House Reports. Available at: https://www.chathamhouse.org/sites/default/files/field/field_document/20141229CyberSecuritySpaceSecurityBaylonFinal.pdf (Accessed 21 May 2021).
- Buzan, Barry. (2007) *Chārchobi tāzeh barāye tahlil-e amniyāt (Security: A New Framework for Analysis)*, trans Alireza Tayeb. Tehran: Research Center of Strategic Studies. [in Persian]
- Buzan, Barry. (2000, Autumn) "Goftegho-ye elmi: Ashnāi bā maktab-e kopenhāg dar hoze-ye motāleāt-e amniyati (An Introduction to Copenhagen School in the Field of Security Studies)," *Fasl'nāme-ye motāleāt-e rāhbordī (Journal of Strategic Studies)* 3, 3: 9-19. Available at: <https://www.magiran.com/volume/948> (Accessed 21 May 2021). [in Persian]
- Buzan, Barry. (1999) *Mardom, dolat'hā va harās (People, States and Fear)*, trans. the Research Institute for Strategic Studies. Tehran: Research Institute for Strategic Studies. [in Persian]
- Chowdhury, Shah Ahmed Shihab. (2017, April) *Governing Environmental Security in the Arctic: the Perspective of the Arctic Council on Climate Change, Fossil Fuel Exploration and Shipping Operation*, A Master’s

- Thesis, MPD in Peace Mediation and Conflict Research, University of Tampere. Available at: <https://trepo.tuni.fi/bitstream/handle/10024/101133/GRADU-1495110005.pdf?sequence=1> (Accessed 7 October 2021).
- Council for Security Cooperation in the Asia Pacific (CSCAP). (2010, June) "The Security Implications of Climate Change," *CSCAP Memorandum*, 15. Available at: [http://www.cscap.org/uploads/docs/Memorandums/CSCAP %20Memorandum%20No%2015%20-%20The%20security %20implications%20of%20climate%20change. pdf](http://www.cscap.org/uploads/docs/Memorandums/CSCAP%20Memorandum%20No%2015%20-%20The%20security%20implications%20of%20climate%20change.pdf) (Accessed 1 July 2021).
- Dardenne, Anne-Leonore. (2018, June 12) "Cyber Security: the Potential for Japan-India Cooperation," *LSE Research Online*. Available at: <http://eprints.lse.ac.uk/id/eprint/90675> (Accessed 24 April 2021).
- Ebrahimi, Nabiallh. (2014) "Baresi-ye moghāyece-ye mafhom-e amniyat dar makāteb-e moteakher-e amniyati (A Comparative Study of the Concept of Security in the Latest Security Schools)," *Fasl'nāme-ye motāleāt-e rāhbordi (Strategic Studies Quarterly)* 16, 66: 7-30. Available at: http://quarterly.risstudies.org/article_11559.html?lang=en (Accessed 7 October 2021). [in Persian]
- Ebrahimi, Nabiallh. (2007) "Taamoli bar mabāni va farhang-e maktab-e kopenhāg (A Reflection on the Foundations and Culture of the Copenhagen School)," *Fasl'nāme-ye siyāsāt-e khāreji (Journal of Foreign Policy)* 21, 2: 439-458. Available at: <http://ensani.ir/fa/article/99243> (Accessed 1 July 2021). [in Persian]
- Ebrahimifar, Tahereh; and Seyed Ali Monavari. (2015) "Bāzandishi pirāmooon-e nahād-hā-ye amniyati az sheshm'andāz-e nazariyeh'hā-ye ravābet-e bein'ol melal (Rethinking Security Institutions from the Perspective of International Relations Theories)," *Motāleāt-e ravābet-e beinolmelal (Research Letter of International Relations)* 8, 31: 9-40. Available at: http://prb.iauctb.ac.ir/article_519163.html (Accessed 1 July 2021). [in Persian]
- Femia, Francesco; and Caitlin Werrell. (2015) "A Climate-Security Plan for the Asia-Pacific Rebalance: Lessons from the Marshall Plan," in Caitlin Werrell and Francesco Femia, eds. *the U.S. Asia-Pacific Rebalance, National Security and Climate Change*. Available at: <https://climateandsecurity.org/asiapacificrebalance> (Accessed 2 July 2020).
- Florescu Elizabeth; and Jerome C. Glenn. (2015, April) "Environmental Security Rising on the International Agenda," *Development, Environment and Foresight* 1, 1: 6-23. Available at: <http://def-journal.eu/index.php/def/article/view/3> (Accessed 24 July 2021).
- Honna, Jun. (2015) "Contextualizing Global Governance of Counterterrorism: ASEAN-Japan Cooperation in Southeast Asia," in Rizal Sukma and Yoshihide Soeya, eds. *Navigating Change: ASEAN-Japan Strategic Partnership in East Asia and in Global Governance*. Tokyo: Japan Center for International Exchange. Available at:

- <https://www.jcie.org/analysis/books-reports/navigatingchange>
(Accessed 2 November 2021).
- Hughes, Christopher. (1998) "Japan's Aum Shinrikyo, the Changing Nature of Terrorism, and the Post-Cold War Security Agenda," *Pacifica Review: Peace, Security & Global Change* 10, 1: 39-60, <DOI: 10.1080/14781159808412846>.
- Information Security Policy Council Japan. (2013, October 2) "International Strategy on Cybersecurity Cooperation— j-initiative for Cybersecurity," *nisc.go.jp*. Available at: https://www.nisc.go.jp/eng/pdf/InternationalStrategyonCybersecurityCooperation_e.pdf (Accessed 21 August 2021).
- "Japan Extends COVID-19 Emergency Curbs in Tokyo, Other Areas," (2021, September 9) *Reuters*. Available at: <https://www.reuters.com/world/asia-pacific/japan-seeks-extend-covid-emergency-curbs-tokyo-other-areas-minister-2021-09-09> (Accessed 2 November 2021).
- Japan Ministry of Defense. (2021) "Defense of Japan 2021 (Digest Version)," *Defense of Japan (Annual White Paper)*. Available at: https://www.mod.go.jp/en/publ/w_paper/wp2021/DOJ2021_Digest_EN.pdf (Accessed 14 April 2021).
- Japan Ministry of Defense. (2018, December 18) "Medium Term Defense Program, (FY 2019-FY 2023)," Provisional Translation, *mod.go.jp*. Available at: https://www.mod.go.jp/j/approach/agenda/guideline/pdf/chuki_seibi31-35_e.pdf (Accessed 23 May 2021).
- Japan Ministry of Defense. (2013) "Initiatives to Further Stabilize the International Security Environment," *mod.go.jp*. Available at: https://www.mod.go.jp/e/publ/w_paper/2013.html (Accessed 14 April 2021).
- Kallender, Paul; and Christopher W. Hughes. (2017) "Japan's Emerging Trajectory as a 'Cyber Power': From Securitization to Militarization of Cyberspace," *Journal of Strategic Studies* 40, 1-2: 118-145, <DOI:10.1080/01402390.2016.1233493>.
- Kutty, Sumitha Narayanan; and Rajesh Basrur. (2021, March 24) "The Quad: What it is— and What it is not," *The Diplomat*. Available at: <https://thediplomat.com/2021/03/the-quad-what-it-is-and-what-it-is-not> (Accessed 14 April 2021).
- Miyaoka, Isao. (2011, July) "Japan's Dual Security Identity: A Non-Combat Military Role as an Enabler of Coexistence." *International Studies* 48, 3-4: 237-255, <DOI: 10.1177/0020881713485017>.
- Nasri, Gadir. (2012, February) "Taamoli nazari dar yafteh'ha va doshvari'ha-ye Barry Buzan dar barresi-ye amniyat (Theoretical Reflection on Findings and Difficulties of "Barry Buzan" in Security Studies," *Fasl'nāmeḥ-ye motāleāt-e rāhbordi (Strategic Studies Quarterly)* 14, 54: 105-134. Available at: http://quarterly.risstudies.org/article_1297.html?lang=en (Accessed 6 July 2021). [in Persian]
- Noor, Elina. (2015) "Strategic Governance of Cyber Security: Implications for East Asia," in Rizal Sukma and Yoshihide Soeya, eds. *Navigating Change: ASEAN-Japan Strategic Partnership in East Asia and in*

- Global Governance*. Tokyo: Japan Center for International Exchange, 150-162. Available at: <https://www.jcie.org/wp-content/uploads/2021/07/ASEAN-Japan-NavChange-9.pdf> (Accessed 2 November 2021).
- OECD. (2020, November 10) "The Territorial Impact of COVID-19: Managing the Crisis and Recovery across Levels of Government," *oecd.org*. Available at: <https://www.oecd.org/coronavirus/policy-responses/the-territorial-impact-of-covid-19-managing-the-crisis-across-levels-of-government-d3e314e1> (Accessed 14 April 2021).
- Pew Research Center. (2013, June 24) "Climate Change and Financial Instability Seen as Top Global Threats," *pewglobal.org*. Available at: <https://www.pewresearch.org/wp-content/uploads/sites/2/2013/06/Pew-Research-Center-Global-Attitudes-Project-Global-Threats-Report-FINAL-June-24-20131.pdf> (Accessed 8 July April 2021).
- Pietrzyk, Olaf. (2016) "The Terrorism Threat to Japan: Real Danger or Costly Overestimation," *Teka Kom. Politol. Stos. Międzynar. – OL PAN (TEKA of Political Science and International Relations)* 11, 3: 197-206, <DOI: 10.17951/teka.2016.11.3.197>. Available at: <https://journals.umcs.pl/teka/article/viewFile/7799/5590> (Accessed 14 April 2021).
- Poushter, Jacob; and Christine Huang. (2019, February 10) "Climate Change Still Seen as the Top Global Threat, but Cyberattacks a Rising Concern," *pewglobal.org*. Available at: https://www.pewresearch.org/global/wp-content/uploads/sites/2/2019/02/Pew-Research-Center-Global-Threats-2018-Report_2019-02-10.pdf (Accessed 14 April 2021).
- Ramezani Ghavam-Abadi, Mohammad Hossein. (2020, September) "Bimāri-ye hamegir-e coronā va solh va amniyat-e bein'ol melali (Coronavirus Pandemic and International Peace and Security)," *Fasl'nāme-ye tahghighāt-e hoghoghi (Journal of Law Research)* 23:181-200, <DOI:10.22034/jlr.2020.185129.1660>. [in Persian]
- Robinson, David. (2010) "Why the West should Discourage Japanese Military Expansion" *Journal of Asia Pacific Studies* 1, 2: 312-319. Available at: https://www.academia.edu/238710/Journal_of_Asia_Pacific_Studies_Vol_1_No_2_May_2010 (Accessed 3 May 2021).
- Saltzman, Ilai Z. (2014, July 23-25) "Japan's Pivot to Normalcy: Interpreting Tokyo's Security Policy Revolution," *The FLACSO-ISA Joint International Conference*, Buenos Aires, Argentina. Available at: <https://www.isanet.org/Conferences/FLACSO-Buenos-Aires-2014> (Accessed 3 May 2021).
- Sazmand, Bahareh. (2018, January). "Naghdi bar ketāb-e chārchobi tāzeh barāye tahlil-e amniyat (A Critical Review of A New Framework for Analysis of Security (*Pajohesh'nāme-ye enteghādi-ye motoon va barnāme'hā-ye oloom-e ensāni*) (*Critical Studies in Texts & Programs of Human Sciences and Council for the Study of Humanities Texts and Books*) 17, 8: 171-191. Available at: https://criticalstudy.ihs.ac.ir/article_2905.html (Accessed 15 April 2021). [in Persian]
- Singh, Bhubhinder. (2002) "Japan's Post-Cold War Security Policy: Bringing Back the Normal State," *Contemporary Southeast Asia* 24, 1:

- 82-105. Available at: <https://www.jstor.org/stable/25798581> (Accessed 17 July 2020).
- Söderberg, Marie. (2005, June) "Changes in Japan's Foreign and Security Policy," *European Institute of Japanese Studies Working Paper* 211: 1-9. Available at: <https://swopec.hhs.se/eijswp/papers/eijswp0211.pdf> (Accessed 8 July 2021).
- Statista. (2019) "Number of Actual and Attempted Piracy Attacks Worldwide in 2018, by Region," *statista.com*. Available at: <https://www.statista.com/statistics/250871/number-of-actual-and-attempted-piracy-attacks-worldwide-by-region> (Accessed 14 April 2021).
- Suzuki, Kazuto. (2014) "Japan's Cyber and Space Security Policies, in Caroline Baylon, eds. *Challenges at the Intersection of Cyber Security and Space Security Country and International Institution Perspectives, Chatham House Reports*, 29-30. Available at: https://www.chathamhouse.org/sites/default/files/field/field_document/20141229CyberSecuritySpaceSecurityBaylonFinal.pdf (Accessed 21 May 2021).
- Tatsumi, Yuki. (2014, November 18) "Can Japan's National Security Strategy Outlive Abe?" *East Asia Forum*. Available at: <https://www.eastasiaforum.org/2014/11/18/can-japans-national-security-strategy-outlive-abe> (Accessed 3 August 2020).
- Tokyo Foundation. (2008, October 8) "New Security Strategy of Japan: Multilayered and Cooperative Security Strategy, Policy Recommendations," *tokyofoundation.org*. Available at: http://www.tokyofoundation.org/en/additional_info/New%20Security%20Strategy%20of%20Japan.pdf (Accessed 14 April 2021).
- Vosse, Wilhelm. (2016) "Japan-EU Security Cooperation in Out-of-Area Missions: The Case of the Counter-Piracy Mission Off the Coast of Somalia," *International Studies Association Asia-Pacific Conference 2016, Hong Kong, June 25-27*.
- Won-Gi, Jung. (2021, July 8) "Japan identifies North Korea as Major Cyber Threat in National Security Document," *NK News*. Available at: <https://www.nknews.org/2021/07/japan-identifies-north-korea-as-major-cyber-threat-in-national-security-document> (Accessed 19 August 2021).
- Youngs, Richard. (2014, May 21) "Climate Change and EU Security Policy: An Unmet Challenge," *carnegieeurope.eu* (Carnegie Endowment for International Peace). Available at: https://carnegieendowment.org/files/climate_change_eu_security.pdf (Accessed 16 May 2021).
- Yu, Channa Catherine. (2016) "Japan's Response to Terrorist Incidents at Home and Abroad," in *The United States and Japan in Global Context: 2016*. Washington, DC: The Edwin O. Reischauer Center For East Asian Studies, The Johns Hopkins University, 117-143. Available at: <https://www.reischauercenter.org/reischauercenter/wp-content/uploads/EORC-Yearbook-2016.pdf> (Accessed 12 May 2021).

Zarate, Juan C. (2016, March) "The Japan-U.S. Counterterrorism Alliance in an Age of Global Terrorism," *csis.org* (Center for Strategic and International Studies). Available at: https://csis-website-prod.s3.amazonaws.com/s3fs-public/160407_Zarate_US-Japan_Counterterrorism_Cooperation.pdf (Accessed 19 August 2021).

This article is an open-access article distributed under the terms and conditions of the Creative Commons Attribution (CC-BY) license.

